PERGAMON’DAKİ ASKLEPİEİON’DA MİDE TEDAVİSİ

Antik devirde tedavi konusunda en yetkin tanrı **Apollon** idi. Öyle ki, Homeros’un **Iliada** destanına göre o insanlara büyük salgın hastalıklar gönderebilir ve dilerse onları bir anda yok edebilirdi. Yunanlılar arasında
Hekim (iētros)
sıfatınını taşıyan Apollon Roma’da da
Apollo Medicus
adını almıştı. Ama onun bu rolü daha sonraları oğlu
Asklepios
’a geçti. Mitolojiye göre Asklepios (Lat.
Aesculapius
), Apollon’un
Coronis
adındaki bir nympha’dan doğma oğluydu ve tıp hakkında büyük bilgi sahibi olması nedeniyle ölümsüz tanrılar arasına katılmıştı. Asklepios için yapılan ve
Asklepieion
adı verilen tapınaklar Asklepios adına dinsel tıbbın uygulandığı birer merkez haline gelmişlerdi. Bu tapınakların en büyük ve ünlü olanları Yunanistan’daki
Epidauros
kenti ile
Kos
(İstanköy) adasında, diğer biri de
Pergamon
’da bulunmaktaydı. Epidauros’da bulunan birçok yazıt bize Asklepieion’larda ne türden bir tedavi uygulandığı hakkında önemli bilgiler kazandırmıştır. Şifa aramak üzere buraya gelen insanlar önce tapınağın özel bir bölümünde bir tür hissizlik (
anesthesia
) olarak nitelenebilecek bir uykuya (
enkoimesis
[Lat.
incubatio
] veya
istihare
) yatırılıyor ve bu uyku sırasında Tanrı çoğu hastanın rüyasına farklı formlarda girip nasıl şifa bulacaklarına ilişkin bazı ipuçları veriyor ya da bazı hastalar cerrahi yöntemlerle tedavi ediliyorlardı. Epidauros’da iyileşen hastaların sundukları şükran adaklarından anlamaktayız ki, buraya başvuran hastaların şikayetleri arasında ortopedik rahatsızlıklar, kellik, körlük, dilsizlik,

bağırsak kurtları, yılan ısırması vb. sorunlar bulunmaktaydı. İnsanlar Asklepios'un gücüne o kadar inanmışlardı ki, bir defasında bir köle, kırdığı bir şarap kabını endişe içinde tapınağa götürmüş Tanrı'dan onu onarmasını istemişti.

Pergamon'da bulunan **Şifa Merkezi Asklepieion**'un ün ve prestiji Roma imparatorluk devrinde hayli artmış ve anıtsal bir mimariye kavuştuğu İ.S. 2. yüzyılda doruk noktasına ulaşmıştı. Öyle ki bu merkez, Epidauros'daki orijinalinden sonra en büyük Asklepieion olarak kabul edilmektedir. Üstelik burası, devrin en büyük tıp bilgini olan
Galenus
'un (İ.S. 2. yüzyıl) araştırma ve eğitim yaptığı bir merkez olarak da ayrı bir ün kazanmıştı.

1983 yılında Bergama'da (**Pergamon**) bulunan ve İ.S. 2. yüzyıl sonlarına tarihlenen kısmen aşınmış durumdaki bir Grekçe yazıt, Pergamon Asklepieion'unda uygulanan tedavilerden söz eden ilk belge olması bakımından büyük önem taşımaktadır. Yazıtın çevirisi şöyledir:

«İnsan dostu (philanthropos) Tanrı Asklepios'a. Ben, Zenodotos ile Zenodote'nin oğulları, Rodos'lu Publius Aelius Theon, 120 gün boyunca sabahları hiçbir şey içmeksizin ve yemeksizin, her gün 15 adet beyaz biber tohumu ile yarım soğan yedim ve sonunda Tanrı'nın emri ile, (sağlığımı tehdit eden) çok ve büyük tehlikelerden mucizevî bir şekilde kurtuldum ve (bu nedenle) bu Bebek Asklepios heykelini kendim için ve yeğenim Publius Aelius Kallistratos, ya da diğer adıyla Antipatros oğlu Plancianus için adak olarak diktirdim».

Belli ki bir mide hastası olan P. Aelius Theon, bu adağı hem kendisi ve hem de yeğeni P. Aelius Kallistratos için sunmuştu. Pergamon'da ele geçen diğer bazı yazıtlardan anlaşıldığına göre, bu iki bireyin mensup olduğu Rodos'lu aile İ.S. 2. yüzyılda Pergamon'da önemli bir yere sahipti. Hatta buradaki adak sahibi P. Aelius Theon, belki de aynı hastalık dolayısıyla **Sağlıklı Bünye**'yi temsil eden
Eurôstia
adlı
kutsal varlık (yarıtanrıça) için de bir sunak yaptırmıştı.

Anlaşılıyor ki, bazı sindirim sorunları olan P. Aelius Theon, Pergamon'daki Asklepieion'da önce istihareye (**enkoimesis** [Lat. **incubatio**]) yatırılmış ve bu sırada (Tanrı tarafından?) kendisine 120 gün sürecek bir "biber ve soğan kürü" uygulaması telkin edilmişti. Antik devirde birçok hekim ve bu arada Galenus, özellikle sindirimle ilgili şikayetlerde biber ve soğanın sıvılarla (ve

özellikle şarapla) birlikte alınmasını önermekteydiler. Yazıtta “sabahleyin” başladığı belirtilen bu tedavi sürecinde P. Aelius Theon’un olasılıkla gün ortasına kadar yemesi ve içmesi yasaklanmıştı ki, özellikle sıvı alımına ilişkin yasak antik tıbbın standart bir uygulamasıydı. Anladığımız kadarı ile, P. Aelius Theon’a uygulanan bu mide tedavisi antik devir tıp bilginlerinin uyguladığı tedavi ile uyum içindeydi. Bu nedenle, şifa temelde Tanrı’dan geliyor olsa da, Pergamon’daki Asklepieion’da Tanrı adına görev yapan bazı seküler tıp uzmanlarının bulunduğunu düşünmemiz gerekir. Nitekim Epidauros’taki Asklepieion’da ele geçen çok sayıdaki yazıtta, Tanrı Asklepios’un bir uzman doktor gibi davrandığına ilişkin bazı ifadeler okunmaktadır:

«… Tanrı (ona) bir ilaç hazırladı»;

«… Tanrı (onun) başına bir merhem sürdü»;

«… Tanrı onu tapınaktan alıp soğuk su ile dolu bir havuza götürdü ve orada yıkanmasını emretti»;

«… Tanrı bir bitkinin suyunu çıkarıp onun gözüne sürdü».

H. Malay

KISA KAYNAKÇA: H. Müller, “Ein Heilungsbericht aus dem Asklepieion von Pergamon”, *Chiron* 17 (1987), 193-233.

A. Chaniotis, “Epigraphic Bulletin for Greek Religion”, *Kernos* 4 (1991), 301, no. 74.

A. Chaniotis, “Illness and Cures in the Greek Propitiatory Inscriptions and Dedications of Lydia and Phrygia”, Ph. J. van der Eijk – H.F.J. Hortmanshoff – P.H. Schrijvers (ed.),
Ancient Medicine in its Socio-Cultural Context
II, 1995, 335.

R. Macmullen - E. Lane,
Paganism and Christianity 100-425 C.E
., 1992, 31.

F. Steger,
Asklepiosmedizin. Medizinischer Alltag in der römischen Kaiserzeit
, 2004, 160-163.